

جایگاه علم و دانش در قرآن کریم

نگاهی پژوهشگرانه و دقیق به قرآن کریم، واز نظر گذراندن آیاتی که در آن ها از علم و اندیشه و علما و اندیشمندان سخن رفته است، پژوهنده را به گنجی بزرگ و ثروتی انبوه می رساند. برای مثال، در بیش از هزاروپانصد آیه، از این موضوعات سخن به میان آمده است: علم، معرفت، تعقل، تذکر، و تدبّر که همگی ذیل عنوان «فرهنگ» جای می گیرند.

آیات قرآنی که دلالت بر ضرورت و اهمیت تحقیق و شناخت می نماید بر اساس نمونه دلالتشان به چند دست تقسیم می شوند:

الف - تشویق به فراگیری: مانند آیه ۹ سوره زمر: " قل هل یستوی الذین یعلمون والذین لا یعلمون انما یتذکراولوا الالب (زمر، ۹) بگو ای رسول

تمقیق و پژوهش از دیدگاه اسلام و قرآن

این مطلب روشن است که، اسلام و قرآن آدمی را به تمقیق و تتبع تشویق می کنند و او را و می دارند تا در سایه آن جلوه مق را بدانگونه که هست عیان سازند. این امر از نظری برای فود شفاف و از سویی برای دیگران لازم و ضروری است، اما از نظر فود از آن بابت که او باید بداند چه راه و روشی برای زندگی فود برگزیده است، آنچه که او مشی می کند طریق صواب است یا فطا، تنها کاوش و تمقیق است که پرده از این راز بر می دارد. به همین جهت پذیرش اصول اعتقادی در اسلام باید از روی تمقیق باشد وگرنه ایمان شفاف ارزشی ندارد؛ و متعاقب آن تمقیق قبل از هر عملی عین صواب است.

اما از نظر دیگران باید بگوییم اگر انسان را به عنوان فردی متعهد و مسئول بشناسیم بر او لازم می شود که مقایسه که فود به دست آورده، دیگران را نیز آگاهی دهد و یا فود در برابر عمل و رفتار دیگران احساس مسئولیت کند به تمقیق و کشف حقیقت بپردازد و لذا آن کس که امکان و قدرت تمقیق را دارد مسئولیت بیشتری را در قبال جامعه پیدا می کند.

ضرورت و اهمیت تحقیق و پژوهش از دیدگاه اسلام و قرآن

امام امیرمؤمنان علی علیه السلام

« لا عمل کالتحقیق »

هیچ کاری چون تحقیق و حقیقت جویی نیست.

« معجم الفاظ غررالحکم، ص ۲۴۹ »

حوزه علمیه نجمه خاتون (س) - صفی آباد

معاونت پژوهش

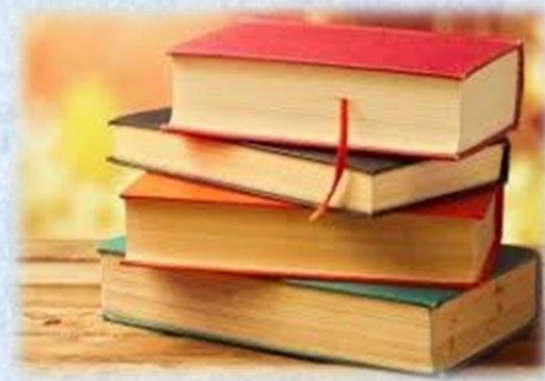
آنان که اهل علم و دانشند با مردم جاهل نادان یکسانند؟ فرمندان متذکر مطلبند.

ب - توبیخ کاهلان: مانند آیه ۱۸۵ سوره اعراف که میفرماید: "أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ؛ (اعراف، ۱۸۵) آیا بر ملکوت آسمانها و زمین نظر نمی افکنید".

ج - تعظیم عالمان، مانند آیه ۲۸ سوره فاطر: "يَفْتَى اللَّهُ مِنَ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ؛ از میان بندگان خدا، تنها دانشمندان از او میترسند". یا: "يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ؛ (مجادله، ۱۱) خداوند کسانی را که ایمان آورده اند و کسانی را که علم به آنان داده شده درجات عظیمی می بفتد".

د - ذم تقلید، مانند آیه ۳ سوره هج: "وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَ يَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ؛ گروهی از مردم، بدون هیچ علم و دانشی به مجادله درباره خدا بر میفزیند؛ و از هر شیطان سرکش پیروی می کنند".

ه - تکریم علم، مثل آیه ۹۹ سوره هجر: "وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ؛ خداوند را عبادت نما تا به یقین نائل گردی." و نیز آیه ۱۲ سوره طلاق: "اللَّهُ الَّذِي فَلَاقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَ... لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ؛ خداوند همان کسی است که هفت آسمان را آفرید، و... تا بدانید خداوند بر هر چیز تواناست".

از آنچه گذشت دانسته می شود، از نظر قرآن کریم انسان در جمیع شئون و ارتباطات خود، موظف است بر اساس تمقیق و پژوهش راه را طی کند. در احادیث نیز به این مسأله مهم در موارد متعددی اشاره گردیده است که به برقی از احادیث در این فصوص اشاره میشود .

پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله وسلم

« من مات و میراثه الدفاتر و المصابر و هیت له الجنة »
« هر که از دنیا رود و میراثش دفترها و دواتها باشد، بهشت ارزانی اش باد.

«ارشاد القلوب، ص ۱۷۶»

پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله وسلم

« قیدوا العلم بالكتاب » با نگارش، دانش را در بند فویش کشید.

« تمف العقول، ص ۳۶ »

امام امیرمؤمنان علی علیه السلام

« مَنْ أَكْثَرَ مُدَارَسَةَ الْعِلْمِ لَمْ يَنْسَ مَا عِلِمَ وَ اسْتَفَادَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ». هر که بمت علمی بسیار کند ، آموخته هایش را از یاد نمی برد و آنچه را که نمی داند ، فرا می گیرد.

« غررالمکم و دررالکلم ، ج ۸۹۱۶ »

امام امیرمؤمنان علی علیه السلام

« لا ینفع اجتهاد بغیر تمقیق ». هر تلاشی که در آن تمقیق و حقیقت جویی نیست، بهره ای ندارد.

« معجم الفاظ غررالمکم، ص ۲۴۹ »

امام امیرمؤمنان علی علیه السلام

« لا سنة أفضل من التمقیق ». هیچ راهی برتر از تمقیق و حقیقت جویی نیست.

« معجم الفاظ غررالمکم، ص ۲۴۹ »

امام مسین علی علیه السلام

« من دلائل العالم إنتقاده لمدیته و علمه بمقائق فنون النظر » از نشانه های عالم ، نقد سخن و اندیشه خود و آگاهی از نظرات مختلف است.

« بمازالانوار، ج ۷۸، ص ۱۱۹ »

در اهمیت پژوهش و تمقیق همین بس که آیات و روایات بیشماری به آن اشاره کرده و انسان را به این امر عظیم ترغیب کرده اند.